

Lärarhögskolan i Stockholm
Rektor
Box 34103
100 26 Stockholm

Christian Sjöstrand
BESLUT

2007-03-21
Reg.nr: 31-3124-06
Högskolans dnr 12-718/06

En lärares bisyssla

Högskoleverket anser att det finns omständigheter som talar för att det finns en risk för att en lärares bisyssla är förtroendeskadlig, men gör inget uttalande utöver detta eftersom det finns utrymme för olika bedömningar.

Bakgrund

Under sommaren 2006 uppmärksammades Högskoleverket av Åklagarmyndigheten på ett inslag i nyhetsprogrammet Rapport från oktober 2005. I inslaget hävdades att lärare vid bl.a. Lärarhögskolan i Stockholm fungerat som ”konsulter” åt Texas Instruments (TI) samtidigt som de har undervisat lärarstudenter i att använda företagets räknare. I en intervju uttalade sig en lärarstudent kritiskt.

Högskoleverket har tagit del av Lärarhögskolan i Stockholms utredning om bisysslor med anledning av att Texas Instruments kalkylatorer används i undervisningen i matematik (2005-12-05, dnr 29-1135/05) samt den promemoria av prefekten C C som utredningen hänvisar till. Verket har även tagit del av rektorns beslut med anledning av utredningens förslag (2005-12-19, protokollsnummer 136/05). Något uttryckligt resonemang om huruvida lärarnas bisysslor är förenliga med regeln i högskolelagen förs inte i dessa dokument.

Utredning

Lärarhögskolans svar på Högskoleverkets frågor

Högskoleverket har ställt ett antal frågor till Lärarhögskolan i Stockholm angående de två lärarnas bisysslor och bifogat följande utredning.

A A och B B är universitetsadjunkter och verksamma vid institutionen för undervisningsprocesser, kommunikation och lärande vid Lärarhögskolan i Stockholm. Institutionen erbjuder enligt högskolans hemsida ”kurser i grundutbildningen till lärare av alla slag”. A A är kursansvarig för kursen Matematikdidaktik mot grundskolans senare år och gymnasieskolan. Denna kurs syftar bl.a. till att ge studenterna idéer till att använda tekniska hjälpmedel, såsom miniräknare och datorer.

En sökning i Libris visar att A A och B B tillsammans skrivit böcker som getts ut av Texas Instruments (TI) och som handlar om räknare producerade av TI.

På Texas Instruments svenska hemsida anges att "Texas Instruments T3 projekt" erbjuder olika kurser för lärare och att "T3 teamet består av" bland andra A A och B B. De presenteras som lärare vid Lärarhögskolan i Stockholm. Under rubriken Introduktionskurser på hemsidan anges att kostnadsfria fortbildningar anordnas av TI för lärare i matematik. Som kursledare vid två tillfällen i april 2006 anges A A.

I prefektens promemoria anges följande. "Författarna A A och B B har träffat verksamma lärare på Lärarhögskolan och på fältet för att få synpunkter på sina böcker utanför sitt undervisningspensum. Detta har institutionsledningen godkänt samt varit medveten om att författarna fått ersättning (2000 kr per gång) av lärobokens utgivare." Vidare uppger prefekten att "Under alla år har A A dessutom utbildat uppskattningsvis 800 lärare i grafräkning. Detta har hon gjort som lärarutbildare och kopplingen till Texas Instruments är i så fall grafräknaren med samma märke."

Lärarhögskolan i Stockholm har lämnat följande svar på Högskoleverkets frågor.

- 1. Enligt 7 b § lagen (1994:260) om offentlig anställning skall en arbetstagare på arbetsgivarens begäran lämna de uppgifter som behövs för att arbetsgivaren skall kunna bedöma arbetstagarens bisysslor. Mot bakgrund av de nya uppgifter som redovisas i bifogad promemoria, bör Lärarhögskolan i Stockholm begära en sådan redovisning av de aktuella lärarna. Var vänlig redogör för denna redovisning.**

Rektor fattade den 28 november 2005 beslut om att fastställa riktlinjer för bisysslor för anställda vid Lärarhögskolan i Stockholm samt om att prefekter/enhetschefer senast den 1 april 2006 skulle inkomma till rektor med en förteckning över antalet bisysslor och hur dessa har bedömts.

Prefekten vid den institution där de aktuella lärarna arbetar har skriftligen informerat rektor om de aktuella lärarnas bisysslor.

- 2. Prefekten har i sin promemoria beskrivit A As och B Bs kontakter med andra lärare vid Lärarhögskolan och lärare verksamma i skolan så att de träffat dem för att få synpunkter på sina böcker. De har fått ersättning av Texas Instruments för träffarna. Högskoleverket önskar en närmare beskrivning av innehållet i dessa möten.**

Inga möten med lärare från högskolan har hållits under 2005.

Vid möten med yrkesaktiva lärare från olika skolor har de deltagande lärarna ägnat sig åt att lösa matematiska problem. Syftet med mötena har varit att ge de deltagande lärarna kompetensutveckling och aktiviteterna har tolkats och diskuterats mot innehållet i gymnasieskolans kursplan för matematik.

Alla grafräknare på marknaden fungerar på liknande sätt. Om de deltagande lärarna använt grafräknare från Texas Instruments eller något annat märke har således inte haft någon betydelse för deras förmåga att tillgodogöra sig kompetensutvecklingen.

3. **I prefektens promemoria anges att A A utbildat ett stort antal studenter i grafräkning. Har det från studenternas sida framförts några kommentarer eller anmärkningar mot A As förmåga att agera sakligt och opartiskt i kontakterna med studenterna i anledning av hennes engagemang hos Texas Instruments? Frågan gäller även B B om den är tillämplig.**

Inga synpunkter från studenterna har framförts.

Alla grafräknare på marknaden fungerar på liknande sätt. Om de deltagande studenterna använt grafräknare från Texas Instruments eller något annat märke har således inte haft någon betydelse för deras förmåga att tillgodogöra sig undervisningen.

Lärarhögskolan vill även påpeka att studenterna redan innehar grafräknare när de kommer till den aktuella kursen, eftersom de skaffat sig det under sina gymnasiestudier.

4. **I prefektens promemoria anges att institutionen köpt in ett antal grafräknare av märket Texas Instruments. Har A A eller B B på något sätt varit inblandade i dessa inköp (t.ex. som rådgivare till eller medlemmar i den "gymnasielärargrupp" som nämns i promemorian)?**

Av Lärarhögskolan i Stockholms ansvars- och delegationsordning framgår att det är prefekter/enhetschefer som har det fulla ansvaret för de resurser som tilldelats institutionen/enheten. Vid den aktuella institutionen har prefekten vidaredelegerat ansvaret för inköp till avdelningen för matematikens didaktik, som är en del av institutionen. Studierektorn ansvarar självständigt för och beslutar även självständigt om alla inköp. De aktuella lärarna har alltså inte haft några formella möjligheter att kunna påverka studierektorns beslut.

Vid institutionen finns cirka 20 matematiklärare, varav 6 med inriktning mot matematik för gymnasiet. Matematiklärarna för av naturliga skäl allmänna diskussioner vid olika möten om saker som rör verksamheten, däribland undervisningsmaterial. Ibland rör diskussionerna särskilt de 6 lärarna med inriktning mot matematik för gymnasiet och då träffas bara de. Det är detta arbetslag som i promemorian - något slarvigt- har kallats "gymnasielärargruppen". När matematiklärarna med inriktning mot matematik för gymnasiet träffas är det endast att betrakta som interna arbetsmöten, de har ingen vare sig formell eller informell beslutanderätt.

Svaret på Högskoleverkets fråga om de aktuella lärarna på något sätt varit inblandade i inköpen av grafräknare är således nej.

5. **Var vänlig motivera varför högskolan anser att bisysslorna avser ”forskning eller utvecklingsarbete inom anställningens ämnesområde”.**

Inom didaktiken läggs stor vikt vid beprövad erfarenhet. De blivande lärare som Lärarhögskolan i Stockholm utbildar skall bli yrkesverksamma inom skolväsendet och behöver därför bland annat få kunskaper om hur olika tekniska hjälpmedel fungerar. Det innebär vidare att de lärare som undervisar vid högskolan behöver ha kunskaper om modern teknik. I lärarnas arbetstidsavtal ingår därför att de skall ägna sig åt kompetensutveckling.

För att få lärarexamen skall studenterna ha de kunskaper och de färdigheter som behövs för att förverkliga skolans mål. I gymnasieskolans kursplan (och även i den kommande GY07) betonas vikten av att eleverna bibringas en förmåga att använda tekniska hjälpmedel. De aktuella lärarna har skaffat sig särskild kompetens om tekniska hjälpmedel. Alla grafräknare på marknaden fungerar på liknande sätt och studenterna använder grafräknare av olika märken.

På uppdrag av Skolverket konstruerar och utvecklar Lärarhögskolan i Stockholm nationella prov i matematik, bland annat i gymnasieskolans kurs A. En av de aktuella lärarna är involverad i detta arbete. I arbetet med att ta fram nationella prov ingår att bedöma uppgifters likvärdighet med tanke på användning av tekniska hjälpmedel.

6. **Var vänlig motivera varför högskolan anser att bisysslorna inte riskerar att skada allmänhetens förtroende för högskolan.**

Lärarhögskolan i Stockholm beklagar om Högskoleverket felaktigt fått uppfattningen att de aktuella lärarna undervisar studenterna i att använda Texas Instruments grafräknare. De aktuella lärarna undervisar i matematik och matematikdidaktik. I deras undervisning ingår tekniska hjälpmedel, men studenter som uppfyllt antagningskraven till högskolan förväntas behärska grafräknare när de påbörjar sina lärarstudier.

De aktuella lärarna har inte gjort reklam för Texas Instruments och studenterna använder olika modeller av grafräknare. Det faktum att inga studenter heller framfört klagomål om detta, vare sig muntligt eller i de skriftliga kursutvärderingarna, får anses vara bevis för att inte heller studenterna uppfattat det så.

För att lärarutbildningen skall hålla god kvalitet är det viktigt - och något som Lärarhögskolan uppmuntrar - att lärarna vid högskolan aktivt håller sig à jour med vilka nya tekniska hjälpmedel som finns. Något visst märke får naturligtvis aldrig gynnas på bekostnad av andra. Av vikt i detta sammanhang är dock att alla grafräknare på marknaden fungerar på liknande sätt.

Lärarhögskolan anser att det i grunden är positivt när högskolans lärare tar en aktiv roll i skolutveckling, bland annat genom att författa läroböcker. Undervisningen vid Lärarhögskolan i Stockholm måste överensstämma med den faktiska verkligheten i dagens skolväsende. Bland annat innebär det att det i undervisningen i matematik vid högskolan måste användas tekniska hjälpmedel, till exempel grafräknare. Att vissa företags produkter, bland andra Texas Instruments, därvid exponeras är ofrånkomligt. Gränsdragningen kan vara problematisk och Lärarhögskolan vidgår att bisysslan varit nära gränsen för att kunna skada högskolans rykte, bland annat beroende på den delvis missvisande medierapporteringen.

Anledningen till att Lärarhögskolan trots allt gör bedömningen att bisysslan inte riskerat att skada högskolans rykte är dels att de aktuella lärarna aldrig propagerat för viss grafräknare framför någon annan och dels det viktiga faktum att studenterna inte framfört klagomål.

7. Var vänlig ange skälen till att kravet på att bisysslan skall hållas ”klart åtskild från lärarens arbete inom ramen för anställningen” anses uppfyllt.

Lärarhögskolan i Stockholm anser att kravet på att bisysslan skall hållas klart avskild från lärarens arbete inom ramen för anställningen är uppfyllt på grund av följande:

1. De aktuella lärarna har inte påverkat inköpen vid institutionen.
2. De aktuella lärarna har inte propagerat för användning av grafräknare av märket Texas Instruments i sin undervisning av studenter. Studenterna har redan grafräknare av olika märken vid kursstart.
3. Inga av studenterna vid institutionen har framfört klagomål med anledning av de aktuella lärarnas bisysslor, vilket får anses bevisa att lärarna varit så professionella att de flesta studenter inte ens märkt att lärarna haft bisysslan.

Tillämpliga regler

Enligt 7 § lagen (1994:260) om offentlig anställning (LOA) får en arbetstagare inte ha någon anställning eller något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för hans eller någon annan arbetstagares opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende. En arbetsgivare skall besluta att en arbetstagare som har en bisyssla som inte är förenlig med 7 § skall upphöra med bisysslan, 7 c § LOA.

För lärare vid universitet och högskolor finns en särskild regel om bisysslor i 3 kap. 7 § första stycket högskolelagen (1992:1434), som innebär att en lärare vid en högskola vid sidan av sin anställning får ha anställning eller uppdrag som avser forskning eller utvecklingsarbete inom anställningens ämnesområde, om läraren därigenom inte skadar allmänhetens förtroende för högskolan. En sådan bisyssla skall hållas klart åtskild från lärarens arbete inom ramen för anställningen. I fråga om andra bisysslor hänvisar högskolelagen till LOA.

Övrig utredning

Lärarhögskolan i Stockholm har bifogat underrättelser om bisyssla från de två aktuella lärarna. En av dem, B B, har meddelat att hon inte har någon bisyssla. A A har redovisat följande till högskolan.

”Jag har följande bisyssla/or:
där verksamheten registreras i eget företag
Med följande innehåll:
Att utveckla undervisning i matematik på alla stadier,
Område matematik inkl IKT
Sker som författare till böcker och handledning i undervisningen”

Redovisningen är daterad den 17 januari 2006 och har godkänts av prefekten.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket har till uppgift att utöva tillsyn över universitet och högskolor, vilket bl.a. innebär att verket skall granska hur lärosätena följer tillämpliga regler. Högskoleverket är inte en överklagandeinstans och kan inte överpröva lärosätenas ställningstaganden. Verket kan dock ha synpunkter på lärosätenas regeltillämpning.

Enligt de uppgifter i media (Sveriges Televisions hemsida på Internet) som Högskoleverket har tagit del av anlitas fyra lärare vid olika lärarhögskolor som konsulter av Texas Instruments (TI). A A, lärare vid Lärarhögskolan i Stockholm (LHS), intervjuades i reportaget. LHS egen utredning visade att även en annan lärare vid LHS, B B, anlitas av TI. Hon har dock svarat LHS att hon inte haft någon bisyssla under 2006. Högskoleverket uttalar sig i fortsättningen endast om den bisyssla som A A har haft.

A A är anställd som lärare vid Lärarhögskolan. Hon är kursansvarig för kursen Matematikdidaktik mot grundskolans senare år och gymnasieskolan, som bl.a. syftar till att ge studenterna idéer till att använda tekniska hjälpmedel, exempelvis räknare.

Texas Instruments har gett ut två böcker om företagets grafräknare som A A har varit medförfattare till. Företaget tillhandahåller kostnadsfria kurser för yrkesverksamma lärare ”som vill vidareutveckla pedagogiken för hur TI:s tekniska hjälpmedel kan användas på bästa sätt i undervisningen.” A A, som på TI:s hemsida på Internet kallas för instruktör och medlem i företagets ”T3 projekt”, fungerar som kursledare vid vissa av dessa kurser.

Kan bisysslan anses vara tillåten enligt 3 kap. 7 § första stycket högskolelagen?

För att en bisyssla skall kunna vara tillåten enligt 3 kap. 7 § första stycket högskolelagen krävs att den avser forskning eller utvecklingsarbete inom anställningens ämnesområde. A As författande av böcker om användningen av grafräknare skulle möjligen kunna rymmas inom denna beskrivning, men inte uppdraget att undervisa yrkesverksamma lärare (jfr

uttalandet i betänkandet Offentligt anställdas bisysslor [SOU 2000:80, s. 91] om att rena undervisningsuppdrag inte räknas som forskning eller utvecklingsarbete). Bedömningen av denna bisyssla måste därför göras enligt reglerna i lagen om offentlig anställning.

Kan bisysslan anses vara förenlig med 7 § lagen om offentlig anställning?

För att en bisyssla skall vara förenlig med 7 § lagen (1994:260) om offentlig anställning (LOA) får bisysslan inte rubba förtroendet för arbetstagarens eller någon annan arbetstagares opartiskhet i arbetet eller skada myndighetens anseende. Högskoleverket vill här framhålla att det för att ett förbud skall föreligga enligt 7 § LOA är tillräckligt att det har uppkommit en risk för att allmänheten ifrågasätter objektiviteten. Det krävs alltså inte att man kan konstatera att arbetstagaren agerat partiskt i arbetet eller att bisysslan skadat myndighetens anseende.

När man bedömer risken för förtroendeskada enligt 7 § LOA, skall man ta hänsyn till omfattningen av arbetstagarens bisyssla och till om bisysslan berör myndighetens arbetsområde (jfr JO 1992/93 s. 582 ff).

A A undervisar yrkesverksamma lärare i hur grafräknare kan användas på bästa sätt i undervisningen. Motsvarande undervisning ges även till studenterna vid LHS. Bisysslan berör därmed högskolans arbetsområde.

Högskoleverket delar LHS uppfattning att det är värdefullt om lärare vid högskolan utvecklar sina kunskaper om olika tekniska hjälpmedel som kan användas i undervisningen. A As medverkan i Texas Instruments "T 3 projekt" och de kostnadsfria kurser som företaget tillhandahåller är emellertid uppgifter som kan leda till att hennes objektivitet som lärare vid Lärarhögskolan i Stockholm ifrågasätts. Enligt Högskoleverkets mening framstår det som att dessa uppdrag är en del av marknadsföringen av TI:s produkter.

Lärarhögskolan har dock anfört att A A inte har "gjort reklam" för Texas Instruments grafräknare. Högskolan har framhållit att gränsdragningen kan vara problematisk och att bisysslan varit nära gränsen för att kunna skada högskolans rykte, men har kommit fram till att ryktet inte har riskerat att skadas. Skälen till det är att de aktuella lärarna aldrig har propagerat för en viss typ av grafräknare och att studenterna inte har framfört klagomål. Dessa skäl kan dock ifrågasättas på följande grunder. Om lärarna hade uttalat sig inför studenterna till förmån för ett visst företags räknare hade de även vid ett bortseende från uppdraget för TI brutit mot kravet på att anställda vid statliga universitet och högskolor skall agera sakligt och opartiskt (se 1 kap. 9 § regeringsformen). Om studenterna hade framfört klagomål hade det varit en tydlig indikation på att de aktuella lärarna inte kunnat hantera sin roll i undervisningen. Sådana klagomål är dock inte avgörande för att risk för förtroendeskada skall föreligga.

Enligt Höskoleverkets mening utgör A As medverkan i Texas Instruments marknadsföring en omständighet som talar för att det finns en risk för att hennes bisyssla är förtroendeskadlig. Lärarhögskolan verkar dock inte ha tillmätt denna omständighet någon större betydelse, utan grundat sin bedömning på andra omständigheter. Höskoleverkets uppgift som tillsynsmyndighet över universitet och högskolor innebär att verket skall granska lärosätenas rättstillämpning. Verket kan ha synpunkter på rättstillämpningen, men får inte överpröva de beslut som lärosätena fattat. För att verket skall kunna kritisera ett lärosätes tillämpning av reglerna om bisysslor i lagen om offentlig anställning, bör det därför stå klart att tillämpningen har varit felaktig. Eftersom det i detta fall finns utrymme för olika bedömningar, stannar Höskoleverket vid dessa uttalanden. Höskoleverket utgår från att Lärarhögskolan i Stockholm även i fortsättningen är uppmärksam på riskerna ur förtroendesynpunkt med den aktuella bisysslan.

Ärendet avslutas.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern i närvaro av chefsjuristen Eva Westberg efter föredragning av verksjuristen Christian Sjöstrand.

Sigbrit Franke

Christian Sjöstrand